

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-10-17

Vår referens

Ghazal Delafrouz

Utredningssekreterare

ghazal.delafrouz@malmö.se

Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott GYVF-2025-3907

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över en remiss från Justitiedepartementet – Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen föreslår gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden att ställa sig negativ till förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för vissa allvarliga brott. Vidare föreslår förvaltningen nämnden att ställa sig negativ till Justitiedepartementets förslag om att den som fyllt 13 år ska kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år. Förvaltningen föreslår nämnden att ställa sig negativ till förslaget om att det vid utredning av brott som omfattas av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska de regler som gäller för en misstänkt som har fyllt 15 år tillämpas. I det fall som förslaget avseende särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder realiserar, föreslår förvaltningen nämnden att ställa sig positiv till att förändringen tidsbegränsas. Förvaltningen föreslår nämnden att se en risk för ökade kostnader för kommunen.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande och skickar detsamma till kommunstyrelsen.
2. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Beslutsunderlag

- Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott
- Remiss Justitiedepartementet - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott
- Utkast till lagrådsremiss - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

- Protokollsutdrag §152 GVNAU 2025-10-15 Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott
- G-Tjänsteskrivelse GVN 2025-10-24 Remiss Justitiedepartementet - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott
- Förslag till yttrande över Remiss angående remiss Justitiedepartementet - Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2025-10-15

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2025-10-24

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över lagrådsremissen om att tillfälligt sänka straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. Nämnden begränsar sitt yttrande till de delar som berör nämndens verksamhetsområde

Bakgrund

Regeringen beslutade den 6 juli 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att överväga och föreslå vissa ändringar avseende straffrättslig särbehandling av unga lagöverträdare (dir. 2023:112). I uppdraget ingick att överväga och, om lämpligt, lämna förslag på en sänkning av straffmyndighetsåldern, att föreslå ändringar som innebär att lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år behandlas som andra myndiga vid straffmätningen samt att föreslå ändringar som innebär att ålder ges minskad betydelse vid straffmätningen för unga lagöverträdare i åldern 15–17 år. I uppdraget ingick även bl.a. att föreslå en ny påföljd, utvidgad ungdomsövervakning, att föreslå skärpta regler om undanröjande av en särskild ungdomspåföljd och bestämmande av ny påföljd, att föreslå hur Kriminalvården kan involveras vid vård och andra åtgärder inom ramen för ungdomsvård eller ungdomstjänst, samt slutligen att överväga och föreslå hur Kriminalvården i någon form kan involveras i vissa fall vid vård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (förkortad LVU) som sker på grund av den unges brottsliga verksamhet. Den 28 januari 2025 överlämnade utredningen sitt slutbetänkande Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11). Betänkandet har remissbehandlats och Malmö stad har yttrat sig. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden via delegat lämnade över remissvar avseende slutbetänkandet till kommunstyrelsen den 3 april 2025 (GYVF-2025-869). Förslaget att sänka straffbarhetsåldern avstyrktes av både gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden via delegat och av Malmö stad.

I föreliggande utkast till lagrådsremiss som tagits fram av Justitiedepartementet lämnas förslag som kompletterar förslagen i frågan om straffbarhetsåldern som lämnats i SOU 2025:11. Övriga förslag som lämnats av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare bereds vidare i Regeringskansliet.

Särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Regeringen föreslår att en särskild reglering införs som innebär att barn som har fyllt 13 men inte 15 år ska kunna dömas till straffrättsliga påföljder för vissa allvarliga brott. Det gäller brott med ett minimistraff om fängelse i fyra år eller mer, samt försök, förberedelse och stämpling till sådana brott. Regleringen föreslås vara tidsbegränsad till fem år och träda i kraft den 1 juli 2026.

Förslaget motiveras av en oroande brottsutveckling där allt yngre barn involveras i grov organiserad brottslighet. Regeringen bedömer att nuvarande lagstiftning inte är tillräcklig för att möta denna utveckling och att tidigare insatser behövs för att bryta barns kriminella livsstil. Lagrådsremissen bygger vidare på utredningen Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11), där en sänkning till 14 år föreslogs för vissa allvarliga brott. Regeringen bedömer att den brottsutveckling som skett sedan dess kräver ytterligare åtgärder, och att en sänkning till 13 år är nödvändig för att möta den ökade rekryteringen av barn till kriminella nätverk. Att göra det möjligt att döma 13- och 14-åringar kan dessutom minska konsekvenser av mänskligt lidande som brotten leder till. Justitiedepartementet lyfter att en sänkning av straffbarhetsåldern inte hindrar att stödinsatser samtidigt sätts in för barn i kriminalitet.

Den som fyllt 13 år ska kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år

Alla påföljder som idag gäller för lagöverträdare under 18 år föreslås kunna tillämpas även för barn från 13 år som omfattas av den särskilda regleringen. Det inkluderar ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning och i vissa fall fängelse. Åldern är fortfarande en faktor som ska kunna tas hänsyn till vid påföljdsbestämelsen.

Regeringen framhåller att möjligheten att påverka barns utveckling är större ju tidigare insatser sätts in, och att rättsliga påföljder kan vara en del av en bredare strategi för att hjälpa barn att lämna den kriminella banan.

Samma regler som gäller för en misstänkt som fyllt 15 år ska tillämpas på den som fyllt 13 eller 14 år

Justitiedepartementets förslag innebär bland annat att 13- och 14-åringar ska kunna anhållas och häktas på samma sätt som den som fyllt 15 år, detta med hänsyn till att brottsmisstankar måste kunna utredas på ett effektivt sätt om straffbarhetsåldern sänks. Enligt 23 a § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) är tiden under vilken en misstänkt som inte har fyllt 18 år kan sitta häktad tre månader.

I ett förslag som just nu bereds i Regeringskansliet föreslås att denna tid ska förlängas till fem månader (SOU 2024:93). Justitiedepartementet anser inte att en sådan ändring utgör ett hinder mot att det aktuella förslaget.

Den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder tidsbegränsas

Förändringar på straffrättens område görs normalt permanenta. Syftet är att det straffrättsliga systemet ska vara långsiktigt förutsebart. Trots detta föreslår Justitiedepartementet att den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska tidsbegränsas och gälla under fem år. Att införa en lägre straffbarhetsålder för 13- och 14-åringar är enligt förslaget mycket ingripande och regleringen bör inte vara mer ingripande än vad som är nödvändigt. Regeringen genomför i dagsläget breda reformer för att vända den negativa utvecklingen och motverka den organiserade brottsligheten. När utvecklingen vänder bör behovet av en lägre straffbarhetsålder inte göra sig lika starkt gällande. Detta, tillsammans med det faktum att regleringen gäller yngre barn, motiverar att tidsbegränsa regleringen.

Konsekvenser för kommuner

Sammantaget bedöms förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder inte leda till annat än marginella kostnadsökningar för kommunerna. Den kommunala finansieringsprincipen aktualiseras inte.

Förslag till yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över lagrådsremissen om att tillfälligt sänka straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. Nämnden begränsar sitt yttrande till de delar som berör nämndens verksamhetsområde.

5. Straffbarhetsåldern sänks för allvarliga brott

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig negativ till förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för vissa allvarliga brott. Nämnden hänvisar till sitt tidigare yttrande över remissen SOU 2025:11 (dnr GYVF-2025-869), där nämnden ställde sig negativ till förslaget om särskild reglering för sänkt straffbarhetsålder till 14 år. I yttrandet lyftes att forskning visar att straffrättsliga ingripanden mot barn inte har brottspreventiv effekt, utan snarare riskerar att öka utanförskap och återfall. I yttrandet nämndes att FN:s Barnrättskommitté har uttryckt oro över att sänkta straffbarhetsåldrar ofta grundas i samhälleliga påtryckningar snarare än i vetenskaplig förståelse av barns utveckling (FN:s Barnrättskommittés Allmänna kommentar nr 24, 2019). Kriminologisk forskning framhölls då den visar att de mest effektiva insatserna för unga sker utanför rättsväsendet och syftar till att stärka skyddsfaktorer som skolgång, trygghet och stöd (Brå 2024:1 s. 56 f.). Yttrandet hänvisade också till erfarenheter från Danmark som visar att barn som döms tidigt får sämre skolresultat och minskad chans att fullfölja sin utbildning (A. P. Damm, B. Ø. Larsen, H. S. Nielsen

og M. Simonsen. Lowering the minimum age of criminal responsibility: Consequences for juvenile crime and education (2017), Department of Economics and Business Economics, Aarhus university). Mot bakgrund av det, såg nämnden en risk att förslaget om sänkt straffbarhetsålder får motsatt effekt och bidrar till att grov brottslighet förskjuts till ännu yngre åldrar. Nämnden instämde inte i utredarens bedömning om att risken för att allt yngre barn kommer att begå grova brott till följd av föreslagen förändring är ringa. Nämnden efterlyste därför ett djupare resonemang från utredaren kring varför föreslagen förändring inte bedöms eskalera denna utveckling.

Justitiedepartementets aktuella förslag om en mer långtgående sänkning än vad som föreslogs i SOU 2025:11 framstår inte som mer välmotiverat än vad som presenterades då. De resonemang som nämnden efterlyste då, och som bedöms vara av ännu större vikt när straffbarhetsåldern föreslås sänkas ytterligare ett år, saknas fortsatt.

6. Vilka påföljder ska kunna dömas ut?

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig negativ till Justitiedepartementets förslag om att den som fyllt 13 år ska kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år. Nämnden efterfrågade i sitt yttrande avseende remissen för SOU 2025:11 ytterligare resonemang om barns rätt till utbildning och hur rätten till utbildning påverkas eller kan säkras för berörda barn. Justitiedepartementet uppger att en särskild utredare har fått i uppdrag att ta fram förslag på nödvändiga författningsändringar för att säkerställa att barn och unga som döms till fängelse får sin rätt till utbildning tillgodosedd. Departementet menar att barns rätt till utbildning och deras skolplikt hanteras genom den pågående reformen om frihetsberövande påföljder samt genom den nämnda utredningen om Kriminalvårdens skolverksamhet (Ju 2025/00631). Reformen är inte genomförd och utvärderad än. Därmed kan förslagets konsekvenser för barnens förutsättningar att fullfölja sin utbildning inte bedömas. Då utbildning är en av de viktigaste skyddsfaktorer mot brottslighet och utanförskap, ser nämnden risken att förslaget kan få motsatt effekt än vad som är dess intentioner.

Förslaget innebär en ökning av antalet skolpliktiga elever som döms till rättsliga påföljder. Skolplikten medför en rätt till undervisning och en skyldighet att delta i den undervisning som anordnas enligt 7 kap. 2 § skollagen. Nämnden anser därför att lagstiftaren bör väga in förslagets effekt på barn och ungas skolgång innan förslagen realiserar. Både för att förslagen behöver vara förenliga med skolplikt och rätt till utbildning så som det regleras i 7 kap. skollagen (2010:800) och barnkonventionen, samt för att en fullbordad skolgång är en av de starkaste skyddsfaktorerna som ett barn kan få med sig i livet. Att lagrådsremissen inte adresserar denna aspekt mer djupgående är anmärkningsvärt med tanke på att förslaget nu omfattar barn från 13 års ålder – en åldersgrupp där skolplikten gäller och där utbildningens roll som skyddsfaktor är

central. Nämnden efterlyser således konkreta förslag och resonemang kring hur barns rätt till utbildning ska säkerställas vid verkställighet av föreslagna påföljder.

7.1 Utredning av misstankar om brott som omfattas av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder

Nämnden ställer sig negativ till förslaget om att vid utredning av brott som omfattas av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder tillämpa de regler som gäller för en misstänkt som har fyllt 15 år. Nämnden efterfrågar tydliggörande om på vilket sätt de barn som berörs av förslaget ska kunna tillgodose utbildning på ett fullgott och ändamålsenligt sätt. Förslaget innebär att unga barn kan vara häktade i upp till fem månader. Eleverna som omfattas av förslagen är skolpliktiga och skolplikten är inskriven i grundlagen. Det förekommer även idag att skolpliktiga elever häktas men förslaget innebär att fler yngre skolpliktiga elever häktas under en ännu längre tid, det vill säga nästan en termin. Häktning begränsar möjligheterna för undervisning och förslaget riskerar således medföra att fler elever kan gå miste om delar av sin utbildning. Nämnden anser att det kan påverka de berörda barnens fortsatta skolgång och framtid negativt.

10. Den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder bör tidsbegränsas

I det fall som förslaget avseende särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder realiserar, ställer sig gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden positiv till att förändringen tidsbegränsas.

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser risk för ökade kostnader för kommunen för att ta emot elev efter tid i fängelse eller häkte då sannolikt omfattande stöd och dylikt behöver sättas in. Om erfarenheterna i Sverige blir liknande de i Danmark finns en risk för att de barn som döms i tidig ålder får sämre skolresultat och minskad chans till att fullfölja sin utbildning och bli behöriga till gymnasiets nationella program. Det kan leda till att gruppen inom introduktionsprogram på gymnasiet ökar vilket innebär ökade kostnader för kommunen, individen och samhället i stort.

Ansvariga

Elena Zukauskaitė Avdelningschef
Anneli Schwartz Förvaltningschef